

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Niemi-Pynttäri, Risto

Title: Alice Munro: Nuoruudenystävä

Year: 2015

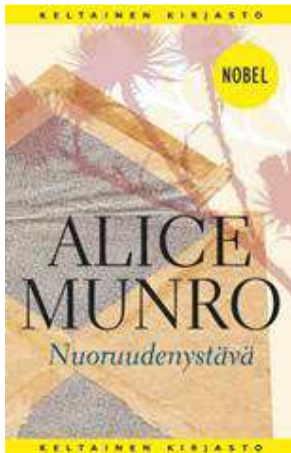
Version:

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäri, R. (2015). Alice Munro: Nuoruudenystävä. Maailmankirjat. Käännöskirjallisuuden verkkolehti, 12.6.2015. <http://www.maailmankirjat.maape.net/?p=2007>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Alice Munro: Nuoruudenystävä

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI 12.6. 2015 *Nuoruudenystävää* pidetään käänteinä Alice Munron novellistin uralla. Varsinkin sen niminovellissa kerronnan sävy ja rakenne tukevat yllättävällä tavalla toisiaan. Näin esittää Brad Hooper tutkimuksessaan *The Fiction of Alice Munro: An Appreciation* (2008).

Nuoruudenystävä -kokoelma on omistettu äidin muistolle. Niminovellissa kirjailija tekeekin hienon kerronnallisen omistuskirjoituksen. Jo novellin lähtöasetelma lupaa vivahteikasta äidin ja tyttären suhteen kuvaa: kertoja on tytär, mutta näkökulma on äidin.

Novelli kertoo äidin nuoruudenystävästä, omituisena pidetystä vanhapiiasta. Vaikka tytär ei hyväksy äidin ajattelutapaa – sukupolvien ero on suuri – silti tytär päättää katsoa asioita ikään kuin äidin silmin. Aivan kuin kertomalla äidille kuuluvaa tarinaa, äidin äänellä, tytär tavoittaisi vielä äitinsä. Kerronnan tyyli siis ilmaisee paljon tyttären suhteesta äitiin. Perusnovellissahan kertoja hahmottaisi päähenkilön suoraan, mutta novellin lähtökohdassa on olennaista, että kertoja ei ole koskaan tavannut päähenkilöään vaan tämä välittyi äidin kautta.

Tarinan alkua ja loppua kehystävät kertojan huomiot omasta äidistään. Kertoja näkee usein unia, joissa hän kohtaa jo aikoja sitten kuolleen äitinsä elämässä uutta elämää jossain muualla. Ja aina uni katkeaa: ”uni loppui, varmaankin siksi että se oli toiveikkuudessaan liian läpinäkyvä, liian aulis antamaan anteeksi.”

Tämän avainlauseen myötä lukija alkaa odottaa, millaisesta anteeksiannosta tarinassa on kyse. Nuoruudenystävä on Flora, äidin ikäpolvea ollut maalaisneito, joka eli erityisen vaatimattomassa maalaistalossa, ja muuttui aikaa myöten vanhapiiaksi. Talo oli varakas, mutta sinne ei haluttu mitään uutta: ”Heillä ei ollut autoa eikä sähköjä eikä puhelinta eikä traktoria”. Kerronnan sävy on nostalginen, aivan kuin talossa voitaisiin elää kuten ennen, ilman tehomaataloutta, koneita ja robotteja. Äiti oli juuri aloittanut maalaiskoulun opettajana ja oli vuokralla talossa. Äiti oli jo kihloissa kertojan tulevan isän kanssa. Toiveikkuutta oli ilmassa ja äidille tyypillistä nostalgiaa.

Itse tarina käsittelee vanhapiika Floran uhrautuvaa elämää tuossa maalaistalossa – ja äidin lojaalisuutta tätä kohtaan. Aluksi Flora seurustelee vanhemman miehen, Robertin kanssa, kunnes tulee ilmi että mies on saattanut Floran nuoremman siskon raskaaksi. Seurasi avioliitto, jonka seuraus oli odottamaton: sisko menetti elämänhalunsa muutamassa vuodessa. Hän sairasteli ja joutui vuodepotilaaksi, kunnes kuoli.

Siskolle oli palkattu hoitaja. Tämä neiti Atkinsson, päättäväinen ja itsepäinen nainen, nappaa Robertin puolisolokseen Floran silmien edestä. He päättävät nykyaikaistaa talon Floran toiveista välittämättä. Maatalous nykyaikaistettiin – sillä hinnalla, että talo kuoli.

Tarinan emotionaalinen sympatia on Floran ja vanhan talon puolella, samalla Robert on kummallisesti kaiken paheksunnan yläpuolella. Floran entinen sulhanen omistaa lopulta sairaanhoitaja-vaimonsa kanssa puolet maalaistalosta. He elävät nykyaikaisesti, mutta mikään ei muutu Floran puolella taloa. Pikkukaupungin asukkaat arvostavat uudistushenkistä Robertia, mutta Florasta tulee ivan, halveksunnan ja pilkan kohde.

Kertojan äiti oli kirjeenvaihdossa Floran kanssa ja koki syvää sympatiaa naista kohtaan. Hän erehtyi kirjoittamaan Floralle kirjeen, jossa ilmaisi tälle myötätuntonsa kylälaisten pilkasta huolimatta. Flora koki kirjeen loukkaavana. Hän ihmetteli keneltä tämä oli kuullut pahoja puheita, ja miksi tämä halusi puuttua talon asioihin. Flora kielsi äitiä kirjoittamasta hänelle enää koskaan.

Kun Floran tarina on kerrottu, kertoja palaa muistelemaan äitiään, miettien samalla, kertooko tarinan omalta kannaltaan vai äidin kannalta. Hänelle itselleen Floran tarinan teemana voisi olla naisen seksuaalisuus, mutta äidille se näkökulma oli täysin vieras, niin ei silloin ajateltu. Kertoja pyrkii näkemään Floran elämän kuten äiti sen näki: jollain tavalla toiveikkaana, vaikka käytännössä se vaikutti päinvastaista.

Äiti oli nähnyt Florassa toiveikkuuden, kertojan unet äidissään muistuttivat häntä samasta asiasta:

”Silloin sain takaisin sen mitä olin valve-elämässä menettänyt – äidin eloisat ilmeet ja äänen, ennen kuin hänen kaulansa lihakset jäykistyivät ja surullinen, persoonaton naamio kiinnittyi hänen kasvoilleen. Miten olinkaan saattanut unohtaa, ajattelin unessa – unohtaa hänen arkisen huumorinsa, hilpeän, ei yhtään ironisen, kepeän ja kärsimättömän ja luottavaisen luonteensa?” (10)

Voisi sanoa, että unessa äiti muistuttaa tyttärtään kertojan yksipuolisuudesta – äidillä on kahdet kasvot: toiset ovat sairauden jäykistämät toiset ovat elävät ja hänelle luonteenomaiset.

Munrolle tyypillisesti myös maisemakuvaus novellissa tukee samaa vaikutelmaa: tarinan ympäristö Ottawa Valley oli äidin kuvaamana ainutlaatuinen alue, jonka vaahterasiirapissa oli oma vivahteensa. Mutta kertoja ei näe laaksossa mitään, se on pieni ja takapajuinen kolkka. Tämä kaksinainen näkökulma on Munron mestarillisuutta: kertoja pidättäytyy arvostelemasta tuota vähäpätöistä maalaiselämää, ja äitinsä muistoksi, antaa tälle silmät katsella vielä kerran nuoruudenystävänsä elämää.

Munron novelleissa on kyse pitkistä ajanjaksoista, elämän kokonaisuudesta, jossa romaanimainen laajuus on korvattu tiiviillä ja tarkalla kerronnalla. ”*Oi, mitä auttaa*” on Hooverin mukaan eräs puhtaimmin munromaisista novelleista. Sen kolme osaa valaisevat nuoruutta, keski-ikää ja vanhuutta veljen elämässä, siskon kertomana. Se on Hooverille esimerkki novellista, joka on samalla kertaa monisärmäinen ja keskittynyt.

Morris -veli menetti toisen silmänsä jo lapsena, kertoja ihmettelee, miksi äiti oli jäänyt veljen vamman hoitamatta, mutta opetti tämän tupakoimaan ja ajamaan autoa kymmenvuotiaana. Novellin ensimmäinen osa vie lukijan sisarusten lapsuuskokemuksiin, elämään jota äiti ei

onnistu hallitsemaan, ja yhteenkuuluvuuteen jonka äiti onnistuu luomaan. Molemmat, sekä veli että sisar tuntevat olevansa erityisiä lapsia, ja tämä arvokkuuden tunne säilyy heillä koko elämän ajan.

Toinen osa, väläys keski-ikäisen veljen ja siskon tapaamisesta, tuo esiin veljen asuntobisnekset ja sisaren rakkausseikkailut. Äiti oli myös opettanut heidät hakemaan sen, mitä haluavat – sisar halusi rakkautta ja veli rahaa. He ovat tehneet niin, mutta kuten novellin nimi johtaa kysymään – mitä se on auttanut. Kolmannessa osassa yksin elävä veli ja eronnut sisko käyvät äidin haudalla. Nuoruudenystävä -novellin tapaan lopuksi sisar näkee asuntokauppoihin ja omaisuuteen keskittyneen veljensä elämän yllättävän merkityksellisenä. Vaikka se ei ole auttanut mitään, jotain merkitystä sillä on.

”Kummallinen tulojen ja eläkkeiden ja kiinnitysten ja lainojen ja sijoitusten ja perintöjen konstruktio, jonka Morris näkee kaiken inhimillisen elämän perustana, kiinnostaa Joania. Se on hänestä edelleen enemmän tai vähemmän käsittämätön, mutta enää sen olemassaolo ei tunnu surulliselta harhalta. Jollain tavalla se rauhoittaa häntä.”

Samalla tavalla sisko ajattelee hieman huvittuneena rakkaus-elämäänsä: onhan sitä riittänyt, mutta mitä sitten. Hooverin mukaan novellin nimenä oleva runositaatti viittaavan tähän: sekä omistamisen että rakkauden turhuuteen – ja molempien tuomaan lohtuun: ”*Oi, mikä auttaa ...*”

Munro peilaa hienosti novellinsa päähenkilöiden elämää naapureihin. ”*Oi, mikä auttaa...*” teema kirkastuu paremmin naapureissa, etäältä, kuin siskon ja veljen läheltä koettuna. Naapurin hullulla äidillä on kaunis tytär. Kaikki rakastavat huomattavan kaunista Matilda -tyttöä, ja äiti haluaa tälle loistavaa avioliittoa ja onnellista elämää. Miehet pettävät kuitenkin Matildan toiveet, hän jää yksin. Viimeisessä luvussa mieleltään seonnut Matilda nähdään kadulla harppomassa täysin samaan tyyliin kuin hänen äitinsä aikoinaan.

Hänen elämäänsä kertyy vain muutama rakkauden vuosi, mutta valtava rakkauden kaipuu saa Joanin kateelliseksi ja vihaiseksi. Matilda ei ole huomannut parasta mahdollista mies-ehdokasta, silmäpuoli Morrisia. Veli, tuo torjuttu kosija on huomaamattomasti auttanut ja tukenut tätä kaikki nämä vuodet. Hoover korostaa sitä, kuinka sisar ja veli tuovat novelliin eri teemat, eri elämänarvot, mutta saattaa ne lopuksi yllättävän lähelle toisiaan.

Kristiina Rikmanin käänöksille kuuluu suuri ansio siitä, että Alice Munro on kaikessa vivahteikkudessaan välittynyt niin hyvin suomen kielelle. Munron novellit ovat luettuja, pidettyjä ja antoisia.

Alice Munro: *Nuoruudenystävä*, suom Kristiina Rikman, Tammi 2015.